

THE URBAN BURDEN
OF DISEASE ESTIMATION
FOR POLICY MAKING

SAMENWERKEN VOOR DUURZAME EN GEZONDE STEDEN

De afgelopen jaren hebben Europese stadsbesturen milieu- en klimaatbeleid ingevoerd om de stedelijke omstandigheden en leefbaarheid in steden te verbeteren. Ze hebben ook samengewerkt met andere besluitvormers in steden om gemeenschappelijke uitdagingen aan te pakken.

Deze briefing geeft een overzicht van de belangrijkste stedelijke netwerken die actief zijn in de EU en hoe de EU-agenda voor steden de samenwerking tussen het stedelijke, nationale en EU-niveau wil verbeteren. Ook laat dit document lokale overheden zien waar ze voorbeelden van goede praktijken kunnen vinden en geeft het hen wetenschappelijk onderbouwde beleidsaanbevelingen.

GEZONDHEID IN EUROPESE STEDEN

De urbanisatiegraad in Europa is hoog: ongeveer 75% van de bevolking woont in steden (en dit aandeel zal tegen 2050 verder stijgen tot meer dan 80%).¹

De stedelijke milieu-, klimaat- en sociale omstandigheden – luchtvervuiling, lawaai, temperatuur/hitte, gebrek aan groene ruimte, lichaamsbeweging en sociaaleconomische status – zijn belangrijke factoren voor de gezondheid en het welzijn van de inwoners.

De milieu- en klimaatomstandigheden in steden hebben invloed op de gezondheid en dragen onder meer bij aan hart- en vaatziekten, aandoeningen aan de luchtwegen, kanker en een slechte geestelijke gezondheid. Blootstelling aan luchtvervuiling, lawaai en hitte kan ook leiden tot vroegtijdig overlijden.²

Er zijn steeds meer aanwijzingen dat in stedelijke gebieden met een lager inkomensniveau de blootstelling aan milieustressfactoren groter is, wat wijst op het belang van het meewegen van de sociaaleconomische status.³

De afgelopen jaren zijn inwoners zich meer bewust geworden van de milieu- en klimaatomstandigheden in hun steden. Een schone stedelijke omgeving is nu een belangrijke factor voor de aantrekkelijkheid van een stad.

Volgens het rapport over de levenskwaliteit in Europese steden uit 2023 is echter slechts 48% van de inwoners in de zuidelijke EU-lidstaten en 54% in de oostelijke lidstaten tevreden over de luchtkwaliteit in hun stad, terwijl het gemiddelde voor de EU als geheel op 60% ligt. Bovendien is een op de drie inwoners niet tevreden over het geluidsniveau in hun stad.⁴

Stedelijke autoriteiten in de hele EU moeten reageren op de bezorgdheid van inwoners en op bedreigingen voor het milieu en het klimaat en de daarmee samenhangende gezondheidskosten.

Daarom hebben zij beleid vastgesteld op het gebied van schone lucht, geluidsoverlast, groene ruimten, beperking van en aanpassing aan klimaatverandering, vervoer en stedelijke infrastructuur.

HOE HET EU-BELEID STEDEN BEÏNVLOEDT

Hoewel de EU geen wetgeving voor steden kan vaststellen, zijn veel EU-wetten van toepassing op stedelijk niveau. Steden spelen dus een sleutelrol bij de uitvoering van EU-beleid.

Dit geldt met name voor milieubeleid, zoals beleid inzake lucht- en waterverontreiniging, afvalbeheer en natuurbescherming. Samen met regio's voeren steden tot 70% van de maatregelen ter beperking van de uitstoot uit.⁵

Beleidsvorming op stadsniveau is complex. Lokale beleidsmakers moeten zich houden aan EU-, nationale en regionale regels en tegelijkertijd de coördinatie tussen hun eigen afdelingen en administratieve eenheden verzorgen.

Om klimaat- en milieuwetgeving toe te passen – zoals de EU-richtlijn inzake luchtkwaliteit of de richtlijn inzake energie-efficiëntie – kunnen lokale beleidsmakers lage-emissiezones, vervangingsregelingen voor kachels of actieplannen voor warmtegezondheid invoeren.

Deze beleidsmaatregelen zijn essentieel om de doelstellingen van de EU-wetgeving te verwezenlijken. Het succes ervan hangt ook af van lokale steun.

Bezorgdheid en gebrek aan steun van bijvoorbeeld bewoners of kleine bedrijven kunnen de uitvoering van dit beleid doen mislukken.

Lage-emissiezones zijn bijvoorbeeld steeds controversiëler geworden. Zo leidden pogingen om lage-emissiezones in te voeren of aan te scherpen in Brussel en Parijs tot tegenwerking, ook al zijn de gezondheidsvoordelen van dergelijke maatregelen goed gedocumenteerd.⁶

Steden hebben ondersteuning nodig om deze cruciale rol te kunnen vervullen. Ze kunnen zich aansluiten bij bestaande netwerken voor onderlinge hulp en rechtstreeks steun krijgen van de EU.

EU-AGENDA VOOR STEDEN

Gezien de bijzondere rol van steden bij de uitvoering van beleidswijzigingen werd in december 2025 de EU-agenda voor steden gelanceerd, met als doel “steden in staat te stellen lokale uitdagingen aan te pakken en zo bij te dragen aan de verwezenlijking van bredere EU-doelstellingen”.⁷

Deze agenda sluit aan bij en bouwt voort op de EU-stedenagenda van 2016, die een belangrijk proces was om de samenwerking en kennisuitwisseling tussen steden, landen en de EU te versterken.

Voortdurende dialoog, vereenvoudiging en capaciteitsopbouw en investeringen zijn de drie belangrijkste aandachtsgebieden van de EU-agenda voor steden.

De maatregelen omvatten het organiseren van regelmatige bijeenkomsten op hoog niveau en technische bijeenkomsten, het opzetten van een EU-platform voor steden en het stroomlijnen van de toegang tot bestaande financiering.

Het veiligstellen van financiering om steden te ondersteunen bij de verdere uitvoering van het EU-beleid in het kader van de volgende EU-begroting 2028-2034 is eveneens een prioriteit.

De Commissie heeft ook een stedenportaal gelanceerd, dat bedoeld is als centraal toegangspunt voor EU-steun aan steden en informatie over stedelijk beleid.⁸

Het portaal biedt verschillende mogelijkheden, van informatie over EU-beleid en financieringsmogelijkheden tot evenementen en voorbeelden van goede praktijken.

BURGEMEESTERSCONVENANT

Het Burgemeestersconvenant voor klimaat en energie is een vrijwillige alliantie van lokale overheden die klimaatverandering aanpakken, met een visie van een emissiearme en veerkrachtige samenleving.⁹ Het omvat nu meer dan 9000 steden in 131 landen. De ondertekenaars verbinden zich ertoe maatregelen te ontwikkelen en uit te voeren om klimaatverandering in hun regio aan te pakken en hun duurzaamheid te verbeteren.

C40

C40 is een wereldwijd netwerk dat bijna 100 burgemeesters van 's werelds toonaangevende steden verenigt in hun strijd tegen de klimaatcrisis. De burgemeesters van C40 zetten zich in voor een inclusieve, wetenschappelijk onderbouwde en collaboratieve aanpak om de opwarming van de aarde te beperken in overeenstemming met het Akkoord van Parijs, en om gezonde, veerkrachtige en rechtvaardige gemeenschappen op te bouwen.¹⁰

EUROCITIES

Eurocities is het grootste netwerk van Europese steden, dat meer dan 200 grote steden verenigt en meer dan 150 miljoen mensen in 38 landen vertegenwoordigt. Hun missie is om "plaatsen te creëren waar mensen kunnen genieten van een goede levenskwaliteit in een gezonde, groene omgeving".¹¹ Ze geven burgemeesters een stem in de beleidsvorming van de EU en zorgen ervoor dat gemeenten vertegenwoordigd zijn wanneer beslissingen op Europees niveau worden genomen.

POLIS

POLIS is het toonaangevende netwerk van steden en regio's die samenwerken op het gebied van duurzame mobiliteit. Ze pleiten ook voor een grotere betrokkenheid van lokale en regionale overheden bij het mobiliteitsbeleid, zowel op nationaal als op Europees niveau. POLIS wil de uitwisseling van kennis en ervaring tussen leden vergemakkelijken en beleidsmakers de nodige instrumenten aanreiken om duurzame beleidswijzigingen door te voeren.¹²

ICLEI

ICLEI is een wereldwijd netwerk van meer dan 2500 lokale en regionale overheden die zich inzetten voor duurzame stedelijke ontwikkeling. ICLEI is actief in meer dan 125 landen en zet zich in om duurzaam beleid te beïnvloeden en lokale acties te stimuleren voor emissievrij beleid, op de natuur gebaseerde oplossingen en veerkrachtige en circulaire ontwikkeling.¹³

HOE HET UBDPOLICY-PROJECT DE BESLUITVORMING VAN STEDEN KAN ONDERSTEUNEN

Het door de EU gefinancierde **UBDPolicy** onderzoekt hoe luchtkwaliteit, geluidsoverlast, groene ruimtes, hitte, lichaamsbeweging en ongelijkheid van invloed zijn op de gezondheid en economie in bijna 1000 Europese steden. Het volgt trends over een periode van drie jaar en evalueert de impact van stedelijk, vervoers- en milieubeleid.

Met dit project kunnen we beleidsmakers in steden ondersteunen bij het:

- doorvoeren van duurzaamheids- of klimaatmaatregelen, als onderdeel van de Green Deal van de EU, de Klimaatovereenkomst van Parijs of vrijwillige toezeggingen van stedennetwerken
- krijgen van een beter inzicht in hoe stadsplanning, vervoer en het milieu de gezondheid beïnvloeden, en hoe deze factoren worden meegenomen in de huidige beleidsvormingsprocessen
- verkrijgen van toegang tot bestaande gegevens over sociaaleconomische effecten om het nut van nieuw beleid in hun steden te beoordelen
- krijgen van een beter inzicht in gegevens en hoe de voortgang van hun beleid kan worden gemonitord, met name de economische voordelen van een gezonde stedelijke omgeving

GOEDE PRAKTIJKEN VOOR STEDEN VINDEN

Duurzame stedelijke mobiliteitsplannen (SUMP's) vormen de hoeksteen van het Europese beleid inzake stedelijke mobiliteit.¹⁴ De Commissie beveelt aan dat Europese steden van elke omvang deze mobiliteitsplannen opstellen. Ze kunnen de algehele levenskwaliteit van inwoners verbeteren door belangrijke klimaat- en gezondheidsuitdagingen aan te pakken, zoals luchtvervuiling en geluidsoverlast. Deze strategische plannen verbeteren de mobiliteit in steden en spelen in op de behoeften van mensen en bedrijven. Ze moeten verschillende duurzame vervoersopties omvatten voor een veilig, gezond en vlot vervoer van personen en goederen. Ze moeten worden opgesteld in samenwerking met inwoners en belanghebbenden.

EU-STEDENDATABANK OVER SUMP'S

De EU-stedendatabank over SUMP's¹⁵ is een bewaarplaats voor stedelijke mobiliteitsplannen in EU-lidstaten. Hij biedt ook informatie over de 431 stedelijke knooppunten – belangrijke steden waar grote vervoersroutes elkaar kruisen. Deze knooppunten langs het trans-Europese vervoersnetwerk (TEN-T-netwerk) en steden in de EU met meer dan 50.000 inwoners zijn door de Commissie geselecteerd om zich te concentreren op duurzame mobiliteit. Dit omvat vereisten zoals het ontwikkelen en implementeren van een SUMP.¹⁶

Met deze databank kunnen stadsbesturen de voortgang bij de ontwikkeling van hun SUMP's beoordelen. Dit levert nuttige informatie op waarmee steden andere steden kunnen vinden die op hen lijken en kunnen zien wat hun plannen zijn.

URBACT

Dit programma, dat in 2002 is opgezet en medegefinancierd wordt door de EU, heeft tot doel de samenwerking en uitwisseling tussen steden te bevorderen.¹⁷

Via thematische netwerken stimuleert het programma de uitwisseling van kennis en goede praktijken tussen steden, om veranderingen teweeg te brengen voor betere steden. Het programma biedt ook activiteiten en instrumenten voor capaciteitsopbouw voor vertegenwoordigers van steden en stedelijke professionals.

Hun lijst met goede praktijken¹⁸ en het URBACT-kenniscentrum¹⁹ zijn online beschikbaar. Dit laatste brengt een reeks thematische inzichten samen en analyseert deze, zoals het lokaal toepassen van de Agenda 2030, mobiliteit of gendergelijkheid.

STEDELIJKE KLIMAATCONTRACTEN

In 2022 lanceerde de EU een missie om tegen 2030 100 klimaatneutrale en slimme steden te creëren.

De steden binnen deze missie worden geacht stedelijke klimaatcontracten op te stellen om belemmeringen voor het bereiken van klimaatneutraliteit aan te pakken. Deze contracten moeten drie onderling samenhangende onderdelen bevatten: een verbintenis tot klimaatneutraliteit in 2030, een actieplan en een investeringsplan. Stedelijke klimaatcontracten zijn online beschikbaar en kunnen door andere steden als inspiratiebron worden gebruikt.

In hun klimaatcontracten hebben verschillende steden de gezondheidsvoordelen van klimaatmaatregelen erkend. Ze benadrukken de voordelen van een betere luchtkwaliteit door minder uitstoot, initiatieven voor stadsvergroening die het mentale en fysieke welzijn bevorderen, infrastructuur voor actieve mobiliteit (wandelen/fietsen) die lichaamsbeweging stimuleert, en maatregelen tegen hitte om de gezondheidseffecten van extreme temperaturen te verminderen. Barcelona, Boekarest, Ljubljana, Lyon en Turku behoren tot deze steden.

In oktober 2025 hadden 103 steden een missielabel gekregen, een speciale erkenning voor de succesvolle ontwikkeling van stedelijke klimaatcontracten.²⁰ Voor deze steden werd een Climate City Capital Hub opgericht om de investeringen voor maatregelen in de steden te verhogen.

BELEIDSAANBEVELINGEN

BESLUITVORMERS OP STADSNIVEAU

- Sluit u aan bij bestaande stedelijke netwerken en neem eraan deel om toegang te krijgen tot kennis en voorbeelden van beste praktijken
- Kies voor een integrale aanpak van stadsplanning, gezondheidsbescherming en duurzaamheid. Dit moet ook worden bereikt met steun van alle partijen en met een langetermijnvisie
- Laat u inspireren door de schat aan bestaande kennis en goede praktijken
- Betrek stadsbewoners rechtstreeks bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid op het gebied van milieu, klimaat en gezondheid
- Vraag input van onderzoekers om wetenschappelijk onderbouwd beleid te ontwikkelen

BESLUITVORMERS OP EU-NIVEAU

- Omarm de benadering van gezondheid in alle beleidsgebieden
- Maak in de volgende EU-begroting geld vrij voor steden en lokale overheden, onder meer voor specifieke financiering van gezondheidsbevorderende maatregelen
- Ondersteun en faciliteer uitwisselingen tussen regio's en steden om het delen van voorbeelden van beste praktijken te stimuleren
- Stroomlijn processen en vergemakkelijk de toegang tot informatie over financieringsmogelijkheden, zodat lokale overheden weten waarvan ze kunnen profiteren
- Versterk de vereisten om de gezondheidsvoordelen van maatregelen in stedelijke klimaatcontracten en plannen voor duurzame stedelijke mobiliteit te beoordelen

REFERENCES

- 1 European Commission, Competence Centre on Foresight (2020), Developments and Forecasts on Continuing Urbanisation. https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/topic/continuing-urbanisation/developments-and-forecasts-on-continuing-urbanisation_en
- 2 UBDPolicy project (2025), How the urban environment impacts people health. <https://www.env-health.org/how-the-urban-environment-impacts-peoples-health-a-new-ubdpolicy-infographic/>
- 3 European Environment Agency (2026), Environmental Inequalities. <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/environmental-inequalities>
- 4 European Commission (2023), Report on the quality of life in European cities. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/qol2023/2023_quality_life_european_cities_en.pdf
- 5 European Committee of the Regions (2024), The state of regions and cities - EU annual report 2024. <https://feature.cor.europa.eu/soteulocal2024>
- 6 Luk Bruyneel et al. (2025), Positive impact of the introduction of low-emission zones in Antwerp and Brussels on air quality, socio-economic disparities and health: a quasi-experimental study. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160412025002661> ; Rosemary C. Chamberlain et al. (2023), Health effects of low emission and congestion charging zones: a systematic review. [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(23\)00120-2/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(23)00120-2/fulltext)
- 7 European Commission (2025), EU Agenda for Cities. https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/communications/2025/eu-agenda-for-cities-2025_en
- 8 European Commission (2025), Cities Portal. https://regions-and-cities.ec.europa.eu/cities-portal_en
- 9 European Commission, EU Covenant of Mayors. <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home>
- 10 C40, About us. <https://www.c40.org/about-c40/>
- 11 Eurocities, About us. <https://eurocities.eu/about-us/>
12. POLIS, About POLIS. <https://www.polisnetwork.eu/who-we-are/about-polis/>
- 13 ICLEI, Our approach. https://iclei.org/our_approach/
- 14 European Commission, EU Urban Mobility Observatory (2025), Introduction to SUMP. https://urban-mobility-observatory.transport.ec.europa.eu/sustainable-urban-mobility-plans/introduction-sumps_en
- 15 European Commission, EU Urban Mobility Observatory (2025), EU city database on SUMP. https://urban-mobility-observatory.transport.ec.europa.eu/sustainable-urban-mobility-plans/eu-city-database-sumps_en
- 16 European Commission, Directorate-General for Mobility and Transport (2025), Sustainable urban mobility planning and monitoring. https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/urban-transport/sustainable-urban-mobility-planning-and-monitoring_en
- 17 URBACT (2026), About us. <https://urbact.eu/who-we-are>
- 18 URBACT, Good Practices. <https://urbact.eu/good-practices>
- 19 URBACT, Knowledge Hub. <https://urbact.eu/knowledge-hub>
- 20 European Commission, Directorate-General for Research and Innovation (2025), European Commission awards the EU Mission Label to 39 new cities. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/european-commission-awards-eu-mission-label-39-new-cities-2025-05-07_en

De gegevens in deze infographic zijn verzameld als onderdeel van het [UBDPolicy-project](#): UBD Policy staat voor Urban Burden of Disease Policy (beleid inzake stedelijke ziektelast). Dit door de EU gefinancierde project is gericht op het inschatten van de gezondheids- en sociaal-economische kosten en de baten van luchtkwaliteit, lawaai, gebrek aan stedelijk groen, hitte en temperatuur, lichaamsbeweging en ongelijkheid voor bijna duizend Europese steden in de EU en monitort driejarige trends en effecten van stedelijke planning, transportplanning en milieubeleid.

**Funded by
the European Union**

Dit project is gefinancierd door het kaderprogramma Horizon Europe van de Europese Unie (HORIZON) onder GA nr. 101094639 – THE URBAN BURDEN OF DISEASE ESTIMATION FOR POLICY MAKING (UBDPolicy).

Redactie: Marianne Chagnon, Anne Stauffer – Health and Environment Alliance (HEAL)

Revisie: Silvia Gómez, Sasha Khomenko, Clara Castelló, Mark Nieuwenhuijsen - ISGlobal, Helena Uhl - HEAL

Ontwerp: Helena Uhl - HEAL

Publicatiedatum: February 2026